

Proposals for unification of the national nomenclature of longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) of the Ukrainian fauna and some exotic taxa. Part IV: subfamily Lamiinae

Andrew Zamoroka¹, Oksana Mykhailiuk-Zamoroka²

¹ Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

² Ivan Puliui Lyceum of Ivano-Frankivsk City Council (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

article info

key words

Ukrainian names, vernacular nomenclature, naming convention, methodology of nomenclature, flat-faced longhorns, longhorn beetles.

correspondence to

Andrew M. Zamoroka;
Department of Biology and Ecology, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57 Shevchenko Street, Ivano-Frankivsk, 76018 Ukraine; Email: andrew.zamoroka@pnu.edu.ua; orcid: 0000-0001-5692-7997

article history

Submitted: 11.10.2023. Revised: 30.11.2023. Accepted: 30.12.2023

cite as

Zamoroka, A., O. Mykhailiuk-Zamoroka. 2023. Proposals for unification of the national nomenclature of longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) of the Ukrainian fauna and some exotic taxa. Part IV: subfamily Lamiinae. *GEO&BIO*, 25: 141–156. [In Ukrainian, with English summary]

abstract

The current study is a continuation of our research on the unification of the Ukrainian vernacular nomenclature of the longhorn beetles of the fauna of Ukraine. In the first part of our study, we unified and codified Ukrainian vernacular nomenclature of two subfamilies including Spondilidinae and Prioninae, in the second—Cerambycinae, in the third—Lepturinae and Necydalinae. In the fourth part, we considered the largest and final subfamily of the longhorn beetles in the fauna of Ukraine—flat-faced longhorns (Lamiinae). As a result, 156 taxa of flat-faced longhorns of various ranks were identified, for which there are scientific (Latin) names. These belong to 13 subspecies, 103 species, 29 genera and 10 tribes and 1 subfamily. The analysis of providing these taxa with Ukrainian vernacular names showed that only 52 of them (40 species and 12 genera) have counterparts known in the literature. However, only half of them is suitable for further use in a unified Ukrainian vernacular nomenclature. The other studied names are non-binominal (for species), denote the names of two or more genera at the same time, contain appositions or compound words written with a hyphen, transferred from Russian or transliterated from Latin. An analysis of the demand for Ukrainian vernacular nomenclature of the flat-faced longhorns in several biodiversity databases showed that all of them provide option for use of Ukrainian names. Moreover, some of them, in the absence of the Ukrainian nomenclature, replace it with an English-language one. The unification of the flat-faced longhorns names included the introduction of a universal system of name convention, as close as possible to scientific and at the same time specifically national, reflecting the traditions of Ukrainian nomenclature. The result of our study was the unification and codification in Ukrainian of 156 vernacular names of taxa of the subfamily of flat-faced longhorns, 122 of which are proposed for the first time. The use of the proposed Ukrainian names is of exclusively advisory and cannot replace valid scientific names. In scientific and technical publications, popular science, fiction and educational texts, in oral communication, it is desirable to accompany scientific Latin names in Ukrainian.

Пропозиції щодо уніфікації національної номенклатури скрипунових (Coleoptera: Cerambycidae) із фауни України та деяких екзотів. Частина IV: підродина Lamiinae

Андрій Замолока, Оксана Михайлюк-Замолока

Резюме. Чинна праця є продовженням нашого дослідження із уніфікації української вернакулярної номенклатури скрипунових жуків (Cerambycidae). У першій частині нашого дослідження ми уніфікували та кодифікували українську номенклатуру двох підродин, зокрема куцовусевих (Spondilidinae) і фрузевих (Prioninae), у другій — козакових (Cerambycinae), а у третій — тонкохвісткових (Lepturinae) і коротових (Nesydalinae). У четвертій частині ми розглянули найбільшу і заключну підродину скрипунових у фауні України — дебелякові (Lamiinae). В результаті визначено 156 таксонів дебелякових різного рангу, для яких наявні наукові (латинські) назви. Зокрема вони розподілені між 13-ма підвидами, 103-ма видами, 29-ма родами, 10-ма трибами в межах однієї підродини. Аналіз щодо забезпечення цих таксонів українськими вернакулярними назвами продемонстрував, що лише 52 із них (40 видів і 12 родів) мають відомі у літературних джерелах відповідники. Однак тільки половина із них є придатними для подальшого використання в уніфікованій номенклатурі. Інші з проаналізованих українських назв мають небіномінальний (для видів) характер, позначають назви двох і більше родів одночасно, містять прикладки або складні слова, що пишуться через дефіс, перенесені з російської чи транслітеровані з латини. Аналіз затребуваності вернакулярної номенклатури дебелякових сучасними базами даних із біорізноманіття показав, що усі вони містять опцію з використання українських назв. Причому деякі з них, за відсутності української номенклатури, заміщують її англомовною. Уніфікація назв дебелякових полягала у запровадженні універсальної системи вернакулярних назв, максимально наближеної до наукової і водночас питомо національної, що відбиває традиції української називництва. Результуючою нашого дослідження стала уніфікація і кодифікація українською мовою 156-ти назв таксонів підродини дебелякових, 122-і з яких запропоновані вперше. У той же час Використання запропонованих українських назв має виключно рекомендаційний характер і не може замінити дійсну наукову назву. Супровід наукових латинських назв українськими є бажаний, за умови доречності, у наукових, технічних, науково-популярних, художніх і навчальних виданнях, в усному спілкуванні.

Ключові слова: українські назви, вернакулярна номенклатура, називництво, методологія номенклатури, дебелякові, скрипунові жуки.

Вступ

Починаючи із середини XIX століття, у науковій і освітній спільноті утвердилось розуміння необхідності українського називництва як частини живої мови [Verkhratskyi 1864]. Історично склалось так, що цей процес зазнав як період бурхливого розвою і розквіту, так і час гострої репресії і забуття [Zamoroka 2022a]. Біологи сучасності отримали вкрай неоднозначну і суперечливу спадщину української вернакулярної номенклатури, спотвореної більш як півстолітнім періодом тоталітарного придушення і нищення [Ponomariv 2002; Nekrutenko 2003; Sokol 2010; Vakulenko 2015]. У наш час, коли здавалося б зникли усі перепони до її відродження, з'явилась нова проблема — відсутність природних носіїв української біологічної номенклатури. Адже з часів тотальних репресій всього українського змінилось уже два покоління дослідників, які були зрощені на т.з. «новій» і «правильній» вернакулярній номенклатурі. Саме тому перед сучасним (третім) поколінням постало дуже складне завдання — дати адекватну відповідь на наростаючий запит суспільства на українські назви тварин, грибів, рослин та інших живих істот [Zamoroka 2022a].

Називництво скрипунових жуків (Coleoptera: Cerambycidae) у своєму історичному розвої пройшло ті ж самі періоди, що й українська вернакулярна номенклатура загалом: зародження, розквіт, нищення і відродження з небуття [Zamoroka 2022a; Zamoroka & Mykhailiuk-Zamoroka 2022]. Попри те, що скрипунові жуки є широко розповсюджені в Україні, налічуючи 283 видів [Zamoroka 2022c; 2023], доступних у літературних джерелах українських назв таксонів є дуже мало. У класичних працях Верхратського [Verkhratskyi 1864; 1869; 1906] та Щоголіва [Schoholiva

1920; 1928] знаходимо низку назв, частина з яких має беззаперечно народні корені, а частина — неологізми, запропоновані самими авторами. Одначе, навіть ці матеріали є аж занадто скупими, щоб вдовольнити сучасні потреби. Наприклад, Бартенев [Barteniev 2009] послуговувався практично виключно російською вернакулярною номенклатурою, зрідка дослівно перекладаючи її на українську мову, а Кравченко у своїй праці [Kravchenko & Kravchenko 2009] дав українські назви скрипуновим жукам або шляхом перекладу із російської, або ж транслітерації з латинської (див. результати).

Починаючи із 2022-го року, ми критично опрацювали наявну українську вернакулярну номенклатуру скрипунових у намаганні уніфікувати і кодифікувати її [Zamoroka 2022a; Zamoroka & Mykhailiuk-Zamoroka 2022; 2023]. На сьогодні пропрацьовані назви для таксонів п'яти підродин скрипунових: куцовусові, фрузеві [Zamoroka 2022a], козакові [Zamoroka & Mykhailiuk-Zamoroka 2022], тонкохвісткові й коротові [Zamoroka & Mykhailiuk-Zamoroka 2023]. У чинні праці ми пропонуємо уніфіковану вернакулярну номенклатуру найбільшої і заключної в українській фавні підродини скрипунових — дебелякові (Lamiinae). Загалом нами кодифіковано 156 таксонів, включаючи 13 підвидів, 103 види, 29 родів, 10 триб.

Матеріали і методи

Уніфікація номенклатури скрипунових жуків полягає у створенні універсальної системи найменувань, максимально наближеної до наукової і водночас питомо національної з відображенням традицій українського називництва. Перш за все ми слідували меті відібрати з наявних та вкласти у новостворені назви дух українськості. Детальну методологію відбору, кодифікації й утворення української номенклатури скрипунових ми навели у першій частині нашого дослідження [Zamoroka 2022a].

Тут ми наведемо алгоритм дослідження, який складався з таких етапів: 1) укладання таксономічного переліку дебелякових [Zamoroka 2022c]; 2) збір літературних відомостей про вживані українські вернакулярні назви; 3) визначення придатності назви за критеріями оригінальності (українське походження), біноміальності (іменник+прикметник), відповідності норм правопису і вжитку; 4) пріоритизація назв за критеріями першості (закріплювалась найдавніша назва) й відповідності родової назви (повторювані назви для різних родів — виключались); 5) пропозиції нових назв (відмічені *) здійснювали за потреби, дотримуючись низки правил. Зокрема утворення назви підродини відбувалося шляхом додавання до кореня назви типового роду суфіксу -ов- / -ев- і закінчення -і; триби, надтриби і підтриби — корінь слова + -цев- + -і; рід і підрід — іменник у називному відмінку. Винятки є поодинокими і стосуються лише назв триб.

Вживання пропонованих українських назв має виключно рекомендаційний характер і не може замінити валідну наукову назву, утворену на основі латинської мови відповідно до норм чинної редакції Міжнародного кодексу зоологічної номенклатури [International Code... 2003]. Супровід наукових латинських назв українськими є бажаним, коли це доречно, у наукових і технічних публікаціях, науково-популярних, художніх і освітніх виданнях, в усному мовленні. Вживання назв, уніфікованих у чинній публікації, є добровільним, і окрім них допускається використання інших вернакулярних назв на розсуд того чи іншого автора.

Скорочення: LAT — етимологія наукової назви; УКР — етимологія української вернакулярної назви; лат. — латинська мова; гр. — давньогрецька мова.

Результати

Підродина дебелякові (Lamiinae) є найбільш розмаїтою у фавні України, налічуючи 103 види [Zamoroka 2022c]. Притому українські назви з літературних джерел відомі для 52-х таксонів, включаючи 40 видів і 12 родів. Вони головно присвоєні економічно важливим видам, які часто-густо завдають шкоди лісовим, садовим і сільськогосподарським культурам, технічним конструкціям. Їх детальний аналіз свідчить, що для означення таксонів видового рангу

у 19 випадках застосовувалась небіномінальна номенклатура, 9 — прикладки, 7 — латинізми, 6 — росіянізми. Слід відмітити, що дуже часто небіномінальна номенклатура поєднувалась із прикладками і росіянізмами. Із 40 відомих з літератури вернакулярних назв видів вважаємо придатними для подальшого використання 20. Ми також виявили поширені в літературних джерелах проблеми із застосуванням найменувань родів у видових назвах. Дуже часто попередні автори використовували ту саму назву для означення різних родів, а в межах одного роду — дві, а то й три різні (навіть одним автором), що створювало певні труднощі для чинної уніфікації номенклатури.

Наприклад, назвою «вусач» позначено родові назви *Acanthocinus*, *Aegomorphus*, *Agapanthia*, *Dorcadion*, *Exocentrus*, *Lamia*, *Leiopus*, *Mesosa*, *Monochamus*, *Oberea*, *Pogonocherus*, *Saperda*; «вусань» — *Agapanthia*, *Agapanthiola*, *Oberea*; «вусачик» — *Leiopus*, *Menesia*, *Pogonocherus*, *Tetrops*; «скрипун» — *Acanthocinus*, *Lamia*, *Monochamus*, *Saperda*; «скрипунчик» — *Exocentrus*, *Tetrops*. Ідентичні назви траплялися й у інших підродинах, деякі з них, як цілком придатні, були раніше закріплені за визначеними родами [Zamoroka 2022a; Zamoroka & Mykhailiuk-Zamoroka 2022; 2023]. З наведеного прикладу є очевидним те, що загальна тенденція називництва минулого опиралась на розмірність жуків: великим присвоювали назву «скрипун» або пізніше росіянізм «[в]усач», а дуже дрібним — «скрипунчик» або запозичене з російської «[в]усачик». Зрозуміло, що для кодифікації родових назв необхідне впровадження унікальних назв, вибираючи їх із наявних питоми українських, або пропонуючи нові.

Ми спробували оцінити затребуваність української вернакулярної номенклатури для таксонів підродини дебелякових, проаналізувавши відомості доступні на ресурсах з біорізноманіття iNaturalist¹, UkrBIN² й Біорізноманіття України³ (табл. 1). Кожен із перелічених ресурсів передбачає використання українських вернакулярних назв.

Таблиця 1. Порівняння застосування української вернакулярної номенклатури різними ресурсами з біорізноманіття

Table 1. Comparison of the use of Ukrainian vernacular nomenclature by different biodiversity resources

Ресурс	Кількість включених видів	Кількість використаних українських назв	Кількість видів з відомими українськими назвами
iNaturalist	68	14	27
UkrBIN	100	5	40
Біорізноманіття України	70	–	38
Чинне дослідження	103	103	40

Бачимо, що iNaturalist включає 68 видів дебелякових для 27-ми з яких відомі вернакулярні назви з літератури. Однак, iNaturalist відображає українські назви лише для 14-ти з них, які запозичує через портал uk.wikipedia.org. В усіх інших випадках пропонується або латинська або англомовна назви. Тут важливо зауважити, що алгоритми iNaturalist показують вернакулярну номенклатуру узгоджену із мовним інтерфейсом операційної системи або налаштуваннями браузера користувача. Аналіз придатності цих назв вказує, що тільки 6 відповідає нормі біномінальності, а питоми українськими є лише 4. Ресурс UkrBIN включає 100 видів дебелякових, з яких тільки для п'яти видів наводить українські назви (2 — біномени, 5 — питоми українські). Ресурс Біорізноманіття України вміщує відомості про 70 видів дебелякових, однак практично усі вернакулярні назви є транслітераціями із латині. Загалом запит на українські вернакулярні назви існує, однак такі назви до цього моменту були відсутніми.

Ми наводимо розгорнуту українську вернакулярну номенклатуру підродини дебелякових, яка налічує 156 таксонів, включаючи 13 підвидів, 103 види, 29 родів та 10 триб. Нами запропоновано 122 нові назви таксонів.

¹ https://www.inaturalist.org/observations?place_id=8860&taxon_id=50265&view=species

² <https://ukrbin.com/distribution.php?classid=37690&action=geotaxa&id=182&sp=1>

³ <http://dc.snmh.org/species/list.html>

Підродина Дебелякові* — *Lamiinae* Latreille, 1825

Етимологія: див. *Lamia*.

Триба Кольківцеві* — *Acanthoderini* Thomson, 1860

LAT: гр. *ἀκανθα*+*δέρη* — колька + шия. УКР: від *колька* — передньоспинка озброєна гострим шпичаком. Типовий рід Кольок* (*Acanthoderes* Audinet-Serville, 1835) у фавні України не трапляється.

Рід Козоріг* — *Aegomorphus* Haldeman, 1847. LAT: гр. *αἴξ*+*μορφή* — козоподібний. УКР: те саме що і LAT.

Вид Козоріг булавоногий* — *Aegomorphus clavipes* (Schrank, 1781). LAT: лат. *clava*+*pes* — булава-ногі. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: вусач булавобедрий [Zahajkevych 1958].

Вид Козоріг темний* — *Aegomorphus obscurior* (Pic, 1904). LAT: лат. *obscurior* — темного кольору, присмерковий. УКР: те саме що і LAT.

Рід Дерешниця* — *Oplasia* Mulsant, 1863. LAT: гр. *ὄπλον* — інструмент, посуд, зброя. УКР: від *дереш* (сірий з коричнюватим відтінком) — забарвлення жуків сіре з жовто-коричневими краплями і плямами.

Вид Дерешниця попеляста* — *Oplasia cinerea* (Mulsant, 1839). LAT: лат. *cinereus* — попелястий. УКР: те саме що і LAT.

Триба Прутивусцеві* — *Acanthocinini* Blanchard, 1845

Етимологія: див. *Acanthocinus*.

Рід Прутивус — *Acanthocinus* Dejean, 1821. LAT: гр. *ἀκανθα*+*κινέω* — колька + рухатись. УКР: від *прутяні вуса* — антени жуків надзвичайно тонкі і довгі, наче прутики. Інші вернакулярні назви: прутіус [Schoholiv 1928].

Вид Прутивус трачєвий — *Acanthocinus aedilis* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *aedilis* — їстівний. УКР: від *трачиння* — личинки точать деревину, залишаючи багато дрібної тирси. Інші вернакулярні назви: скрипун трачій [Verkhatskyi 1869; Schoholiv 1920; Schoholiv 1928], дровосік сірий [Schoholiv 1920], прутіус трачій [Schoholiv 1928], скрипун довговусий сірий великий [Zahajkevych 1958], вусач сірий довговусий [Barteniev 2009; Kravchenko & Kravchenko 2009].

Вид Прутивус сірий — *Acanthocinus griseus* (Fabricius, 1792). LAT: лат. *griseo* — сірий. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: скрипун довговусий сірий малий [Zahajkevych 1958]; вусач довговусий сірий малий [Kravchenko & Kravchenko 2009].

Вид Прутивус мережаний* — *Acanthocinus reticulatus* (Razoumowsky, 1789). LAT: лат. *reticulatus* — мережаний. УКР: те саме що і LAT.

Рід Стончик* — *Leiorus* Audinet-Serville, 1835. LAT: гр. *λείος*+*πούς* — стрічка + нога. УКР: від *стончка* (стрічка) — на кінцівках наявні темні перев'язі.

Вид Стончик омеловий* — *Leiorus femoratus* Fairmaire, 1859. LAT: лат. *femora* — стегно. УКР: від *омела* — личинки часто розвиваються в омелі.

Вид Стончик Ліннеїв* — *Leiorus linnei* Wallin, Nylander & Kvamme, 2009. LAT: лат. *linnei* — на честь шведського натураліста XVIII століття Карла Ліннея (Carolus Linnaeus). УКР: те саме що і LAT.

Вид Стончик кленовий — *Leiorus nebulosus* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *nebula* — хмара, туман. УКР: від *клен* — личинки часто розвиваються у клені. Інші вернакулярні назви: вусач сірий кленовий [Zahajkevych 1958]; сірий кленовий вусач [Zahajkevych 1959; Barteniev 2009]; вусачик сірий кленовий [Kravchenko & Kravchenko 2009].

Вид Стончик цяткований* — *Leiorus punctulatus* (Paykull, 1800). LAT: лат. *puncta* — цятка. УКР: те саме що і LAT.

Рід Квачик* — *Exocentrus* Dejean, 1835. LAT: гр. *ἔξω+κέντρον* — зовнішня колючка. УКР: від *квачик* (пензлик) — жуки мають густе опушення тіла із довгими щетинками.

Вид Квачик крапчастий — *Exocentrus adpersus* Mulsant, 1846. LAT: лат. *adpersus* — забризканий, заляпаний. УКР: від *крапка* — надкрилля у світлих пучках волосків. Інші вернакулярні назви: щетинистий скрипунчик крапчастий [Markevych & Tatarko 1983].

Вид Квачик липовий — *Exocentrus lusitanus* (Linnaeus, 1767). LAT: лат. *Lusitania* — давньоримська назва Португалії. УКР: від *липа* — личинки заселяють прутики липи. Інші вернакулярні назви: щетинистий скрипунчик липовий [Markevych & Tatarko 1983], вусач лузитанський [Godlevska et al. 2010].

Вид Квачик поцяткований* — *Exocentrus punctipennis* Mulsant et Guillebeau, 1856. LAT: лат. *puncta+penna* — цятковане пір'я. УКР: те саме що і LAT.

Вид Квачик Стерлінів — *Exocentrus stierlini* Ganglbauer, 1883. LAT: лат. *stierlini* — на честь швейцарського натураліста XIX століття Вільгельма Густава Стерліна (Wilhelm Gustav Stierlin). УКР: те саме що і LAT.

Триба Пелехівцеві* — Pogonocherini Mulsant, 1839

Етимологія: див. *Pogonocherus*.

Рід Пелех* — *Pogonocherus* Dejean, 1821. LAT: гр. *πάγων+κέρας* — бородатий ріг. УКР: від *пелехатий* — антени, передньоспинка і надкрилля із пучками волосків.

Вид Пелех прикрашений* — *Pogonocherus decoratus* (Fairmaire, 1885). LAT: лат. *decoratus* — прикрашений. УКР: те саме що і LAT.

Вид Пелех оперезаний* — *Pogonocherus fasciculatus* (Degeer, 1775). LAT: лат. *fasciculatus* — оперезаний. УКР: те саме що і LAT.

Вид Пелех пухнастенький* — *Pogonocherus hispidulus* (Piller et Mitterpacher, 1783). LAT: лат. *hispidulus* — пухнастенький. УКР: те саме що і LAT.

Вид Пелех кудлатенький* — *Pogonocherus hispidus* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *hispidus* — кудлатий. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: липовий вершинний вусачик [Zahajkevych 1959; Barteniev 2009].

Вид Пелех овальний* — *Pogonocherus ovatus* Goeze, 1777. LAT: лат. *ovatus* — овальний, яйцеподібний. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: вусач вершинний ялицевий [Zahajkevych 1961].

Вид Пелех Перрудів* — *Pogonocherus perroudi* Mulsant, 1839. LAT: лат. *perroudi* — на честь французького натураліста XIX століття Бенуа-Філібера Перруда (Benoît-Philibert Perroud). УКР: те саме що і LAT.

Вид Пелех Сіверсів* — *Pogonocherus sieversi* Ganglbauer, 1886. LAT: лат. *sieversi* — на честь російського натураліста XIX століття Альфреда Густава Сіверса (Alfred Gustav Sievers). УКР: те саме що і LAT.

Триба Променицеві* — Desmiphorini Thomson, 1860

LAT: гр. *δερμίς+φέρω* — промінь + нести. УКР: від *промінь* — жуки вкриті довгими волосками і щетинками, що нагадують промені. Типовий рід Промениця* — *Desmiphora* Audinet-Serville, 1835 у фавні України не трапляється.

Рід Пацьориця* — *Deroplia* Dejean, 1835. LAT: гр. *δέρις+ὄπλον* — шия озброєна. УКР: від *пацьорка* (намистина) — строкате забарвлення антен імаго нагадують намисто.

Вид Пацьориця Генеева* — *Deroplia genei* (Aragona, 1830). LAT: лат. *genei* — на честь італійського натураліста Карло Джузеппе Гене (Carlo Giuseppe Gené). УКР: те саме що і LAT.

Рід Рудик* — *Anaesthetis* Dejean, 1835. LAT: гр. *ἀναίσθητος* — безмістовний, безглуздий. УКР: від *рудий* — кутикула імаго-буро-рудого кольору.

Вид Рудик цеглянистий* — *Anaesthetis testacea* (Fabricius, 1781). LAT: лат. *testa* — тьмяного цегляно-червоного кольору. УКР: те саме що і LAT

Триба Абданцеві* — *Parmenini* Mulsant, 1839

Етимологія: див. *Parmena*.

Рід Абданка* — *Parmena* Dejean, 1821. LAT: гр. *πάριμη* — щит. УКР: від *абданк* — малюнок надкриль нагадує обрисами герб абданк.

Вид Абданка європейська* — *Parmena europaea* Danilevsky, 2016. LAT: лат. *europaea* — європейська. УКР: те саме що і LAT.

Вид Абданка причорноморська* — *Parmena pontocircassica* Danilevsky et Miroshnikov, 1985. LAT: гр. *Πόντος* [*Ἐξείνος*] + лат. *Circassia* — чорноморсько-кавказька. УКР: *причорноморська* — видозмінено від LAT.

Вид Абданка пухнаста* — *Parmena pubescens* (Dalman, 1817). LAT: *pubescens* — пухнаста. УКР: те саме що і LAT.

Триба Середницеві* — *Mesosini* Thomson, 1860

Етимологія: див. *Mesosa*.

Рід Середниця* — *Mesosa* Latreille, 1829. LAT: гр. *μέσος* — по середині (тут у розумінні розташування плям на надкрилах). УКР: те саме що і LAT.

Вид Середниця довгоноса — *Mesosa curculionoides* (Linnaeus, 1761). LAT: лат. *curvus* [змін. на *curculio*] + гр. *είδος* — кривий [довгорийок] + подібний. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: вусач довгоносикоподібний [Zahajkevych 1958]; вусач довгоносииковий очкастий [Gamayunova et al. 2008; Barteniev 2009]; вусач очкастий сирій [Kravchenko & Kravchenko 2009], вусач очкастий довгоносий [Godlevska et al. 2010].

Вид Середниця замружена* — *Mesosa tyops* (Dalman, 1817). LAT: гр. *μύωψ* — мружити око. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: вусач жовтоплямистий очкастий [Barteniev 2009], вусач очкастий плямистий [Godlevska et al. 2010].

Вид Середниця хмарчата* — *Mesosa nebulosa* (Fabricius, 1781). LAT: лат. *nebula* — хмара, туман. УКР: те саме що і LAT.

Триба Хоптяницеві* — *Agapanthiini* Mulsant, 1839

Етимологія: див. *Agapanthia*.

Рід Трав'янка* — *Theophilea* Pic, 1895. LAT: гр. *Θεόφιλος* — боголюб. УКР: від *трава* — личинка розвивається у стеблах злаків.

Вид Трав'янка довгаста* — *Theophilea subcylindricollis* Hladil, 1988 LAT: лат. *sub+cylindrus+collum* — із майже циліндричною шиєю. УКР: від *довгий* — довгасте тіло.

Рід Солом'яник* — *Calamobius* Guérin-Méneville, 1847. LAT: гр. *κάλαμος+βίωω* — мешканець соломини. УКР: від *солома* — личинка розвивається у стеблах злаків.

Вид Солом'яник тонкий* — *Calamobius filum* (Rossi, 1790). LAT: лат. *filum* — нитка. УКР: від *тонкий* — тіло дуже тонке і сильно видовжене.

Рід Лабузинниця* — *Agapanthiola* Ganglbauer, 1900. LAT: гр. *ἀγαπάω+ανθος* — любителька квітів. УКР: від *лабузиння* — личинки заселяють стебла різноманітних трав. Інші вернакулярні назви: вусань [Schoholiv 1928].

Вид Лабузинниця білоплеча* — *Agapanthiola leucaspis* (Steven, 1817). LAT: гр. *λευκό+ἄσπις* — білий щит. УКР: від *білі плечі* — щиток у плечовій частині надкриль вкритий густим яскраво-білим волоссям.

Рід Хоптяниця* — *Agapanthia* Audinet-Serville, 1835 LAT: гр. *ἀγαπάω+ανθος* — любителька квітів. УКР: від *хопта* — личинки заселяють стебла різноманітних трав, часто бур'янів. Інші вернакулярні назви: вусань [Schoholiv 1928].

Вид Хоптяниця золотнева* — *Agapanthia asphodeli* (Latreille, 1804). LAT: лат. *asphodeli* — золотневий. УКР: те саме що і LAT.

Вид Хоптяниця будякова* — *Agapanthia cardui* (Linnaeus, 1767). LAT: лат. *cardui* — будяковий. УКР: те саме що і LAT.

- Вид Хоптяниця артишокова* — *Agapanthia cynarae* (Germar, 1817). LAT: лат. *cynarae* — артишоковий. УКР: те саме що і LAT.
- Вид Хоптяниця соняшнікова — *Agapanthia dahli* (Richter, 1821). LAT: лат. *dahli* — на честь шведського натураліста XVIII ст. Андерса Даля (Anders Dahl). УКР: від *соняшник* — личинки часто ушкоджують стебла соняшника. Інші вернакулярні назви: вусань соняшниковий [Schoholiv 1928], вусач соняшниковий [Barteniev 2009].
- Вид Хоптяниця свербіжницева* — *Agapanthia intermedia* Ganglbauer, 1884. LAT: лат. *inter+medius* — між серединою. УКР: від *свербіжниця* — личинки заселяють стебла свербіжниці польової (*Knautia arvensis* (L.) Coult.).
- Вид Хоптяниця дивинова* — *Agapanthia kirbyi* (Gyllenhal, 1817). LAT: лат. *kirbyi* — на честь британського натураліста XVIII-XIX століть Вільяма Кірбі (William Kirby). УКР: від *дивина* — личинки заселяють стебла різних видів дивини (*Verbascum* L.).
- Вид Хоптяниця козельцева* — *Agapanthia maculicornis* (Gyllenhal, 1817). LAT: лат. *macula+cornu* — плямистий ріг. УКР: від *козельці* — личинки заселяють стебла різних видів козельців (*Tragopogon* L.).
- Вид Хоптяниця коростянка* — *Agapanthia violacea* (Fabricius, 1775). LAT: лат. *violacea* — пурпурова, фіолетова. УКР: від *коростянка* — личинки заселяють стебла коростянки (*Scabiosa* L.) та деяких інших трав'янистих рослин. Інші вернакулярні назви: агапантія фіолетова [Kravchenko & Kravchenko 2009].
- Вид Хоптяниця кропивова* — *Agapanthia villosoviridescens* (Degeer, 1775). LAT: лат. *villosa+viridescens* — зеленкуватоволосиста. УКР: від *кропива* — личинки заселяють стебла кропиви (*Urtica* L.) та деяких інших трав'янистих рослин. Інші вернакулярні назви: агапантія вілловірідесценс [Kravchenko & Kravchenko 2009].
- Вид Хоптяниця черсакова* — *Agapanthia (Smaragdula) viti* Rapuzzi & Sama, 2012. LAT: лат. *viti* — на честь чеського колекціонера Данієла Віта (Daniel Vit). УКР: від *черсак* — личинки розвиваються у стеблах черсаків (*Dipsacus* L.).

Триба Дебеляцеві* — Lamiini Latreille, 1825

Етимологія: див. *Lamia*.

- Рід Скрипник*** — *Monochamus* Dejean, 1821. LAT: гр. *μόνος+ἄμικα* — один вузол. УКР: від *скрипун* — жук родини скрипунових. Інші вернакулярні назви: чорний скрипун [Markevych & Tatarko 1983].
- Вид Скрипник сосновий — *Monochamus galloprovincialis* (Olivier, 1795). LAT: лат. *Gallia+provincia* — Галійський Край, Країна Галів, Франція. УКР: від *сосна* — личинки заселяють деревину сосни. Інші вернакулярні назви: чорний скрипун сосновий [Markevych & Tatarko 1983], чорний сосновий вусач [Barteniev 2009], вусач чорний сосновий [Kravchenko & Kravchenko 2009].
- Вид Скрипник лісовий* — *Monochamus saltuarius* (Gebier, 1830). LAT: лат. *saltuarius* — лісник, управитель маєку. УКР: від *ліс* — жуки зв'язані із хвойними лісами.
- Вид Скрипник ялиновий — *Monochamus sartor* (Fabricius, 1787). LAT: *sartor* — кравець, швець, латальник, майстер з ремонту одєжі. УКР: від *ялина* — личинки заселяють деревину ялини. Інші вернакулярні назви: вусач чорний ялиновий західний [Zahajkevych 1958], чорний скрипун західний [Markevych & Tatarko 1983].
- Підвид Скрипник ялиновий західний* — *Monochamus sartor sartor* (Fabricius, 1787). LAT: див. *M. sartor*. УКР: від *захід* — підвид розповсюджений у горах Центральної Європи (Альпи-Карпати).
- Підвид Скрипник ялиновий східний* — *Monochamus sartor urussovi* (Fischer, 1806). LAT: лат. *urussovi* — на честь князя Александра Урусова. УКР: від *схід* — підвид розповсюджений на схід від Феноскандії і Полісся до Тихого Океану. Інші вернакулярні назви: чорний скрипун великий [Markevych & Tatarko 1983].

- Вид Скрипник малий — *Monochamus sutor* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *sutor* — чоботар, швець. УКР: від *малий* — традиційна назва виду в Україні. Інші вернакулярні назви: вусач чорний ялиновий малий [Zahajkevych 1958], чорний скрипун малий [Markevych & Tatarko 1983].
- Рід Дебеляк** — *Lamia* Fabricius, 1775. LAT: гр. *λαμία* — Бабай, вигадка для страхання дітей. УКР: від *дебелій* — одна із традиційних українських назв. Інші вернакулярні назви: кнап, скрипун, скрипунь [Verkhratskyi 1864; 1869; Schoholiv 1920; 1928], скрипник [Schoholiv 1920], дебеляк [Schoholiv 1928]. Коментар: найдавнішою українською вернакулярною назвою для *Lamia* є кнап [Verkhratskyi 1864; 1869], однак це слово є запозиченням із німецької для означення ткача, що робить його непридатним для сучасного використання. Скрипунь — закріплено за родом *Morimus*. Назва скрипун є збірною для позначення будь-якого з видів родини скрипунових, тому не закріплена за жодним із родів. Це попереджає можливу етимологічну плутанину для утворення похідних від українських назв для таксонів рівня триби і підродини, адже *Lamia* — типовий рід для триби *Lamiini* і підродини *Lamiinae*.
- Вид Дебеляк звичайний — *Lamia textor* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *textor* — ткач. УКР: від *звичайний* — одна із традиційних українських назв. Інші вернакулярні назви: кнап звичайний [Verkhratskyi 1869; Schoholiv 1920; 1928], скрипун звичайний [Schoholiv 1920], дебеляк звичайний [Schoholiv 1928], вусач кореневий вербовий [Zahajkevych 1958; Kravchenko & Kravchenko 2009], вусач вербовий корневий [Barteniev 2009], вусач-товтсун вербовий [Godlevska et al. 2010].
- Рід Скрипунь*** — *Morimus* Audinet-Serville, 1835. LAT: гр. *μόριμος* — мрець, небіжчик. УКР: від *скрипун* — жук родини скрипунових.
- Вид Скрипунь піший — *Morimus asper* (Sulzer, 1776). LAT: лат. *asper* — шорсткий, нерівний. УКР: від *піший* — жуки безкрилі і не здатні до польоту, пересуваються пішки. Інші вернакулярні назви: скрипунь піший [Zamoroka 2022b].
- Підвид Скрипунь піший волоський* — *Morimus asper funereus* Mulsant, 1863. LAT: лат. *funereus* — похоронний, жалобний. УКР: від *Валахія* — підвид розповсюджений на півночі Балканського півострова, досягаючи меж України у долинах Прута і Тиси. Інші вернакулярні назви: морімум темний (Barteniev 2009; Red data Book... 2009; Godlevska et al. 2010)⁴. Коментар: назва *Морімум темний* (запропонована І. К. Лопатиним) — непридатна, оскільки є транслітерацією із латині, а на додачу ще й калькою із російської і прямим перенесенням із Червоної книги СРСР (Red data Book... 1984).
- Підвид Скрипунь піший кримський* — *Morimus asper verecundus* (Faldermann, 1836). LAT: лат. *verecundus* — сором'язливий. УКР: від *Крим* — розповсюджений у горах Криму й Кавказу.
- Рід Дячок** — *Neodorcadion* Ganglbauer, 1884. LAT: гр. *νεός+δορκάδιον* — нова козулька. УКР: від *дяк* — одна із традиційних українських назв для жуків *Dorcadionini*. Інші вернакулярні назви: дячок [Verkhratskyi 1872; Schoholiv 1920; 1928].
- Вид Дячок двосмугий* — *Neodorcadion bilineatum* (Germar, 1824). LAT: лат. *bi + lineatus* — подвійна лінія. УКР: те саме що і LAT.
- Рід Музичка** — *Dorcadion* Dalman in Schönherr, 1817. LAT: гр. *δορκάδιον* — козулька. УКР: від *музика* — схоплений жук видає ритмічні скрипучі звуки. Інші вернакулярні назви: музичка [Verkhratskyi 1869; Schoholiv 1920; 1928]; дячок [Verkhratskyi 1872; Schoholiv 1920; 1928].
- Вид Музичка чорнявий* — *Dorcadion aethiops* (Scopoli, 1763). LAT: гр. *αἶθω+ᾠψ* — засмагле лице = гр. *Αἰθίωψ* — етіопець. УКР: від *чорний* — комахи чорного забарвлення.
- Вид Музичка нивовий* — *Dorcadion carinatum* (Pallas, 1771). LAT: лат. *carinatum* — ребристий. УКР: від *нива* — жуки часто трапляються на сільськогосподарських угіддях. Інші вернакулярні назви: музичка пашенний [Schoholiv 1928], вусач хлібний [Barteniev 2009], хлібний жук-вусач, коренеїд чорний, польовий скрипун [Biliavskyi 2012].

⁴ Також вжито в: Наказі Міндовкілля України 19.01.2021 № 29 «Про затвердження переліків видів тварин, що заносяться до Червоної книги України...» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-21>

- Вид Музичка брунатовий* — *Dorcadion fulvum* (Scopoli, 1763). LAT: лат. *fulvum* — жовто-бурый, брунатовий. УКР: те саме що і LAT.
- Підвид Музичка брунатовий звичайний* — *Dorcadion fulvum fulvum* (Scopoli, 1763). Етимологія: див. *D. fulvum*.
- Підвид Музичка брунатовий червонокрилий* — *Dorcadion fulvum erythropterum* (Fischer-Waldheim, 1824). LAT: гр. *έρρυθρός+πτερόν* — червоне крило. УКР: те саме що і LAT.
- Підвид Музичка брунатовий опільський* — *Dorcadion fulvum opillicum* Zamoroка, 2019. LAT: лат. *opillicum* — Опілля, регіон на заході Поділля [Zamoroка 2019]. УКР: те саме що і LAT.
- Вид Музичка попелястий* — *Dorcadion cinerarium* (Fabricius, 1787). LAT: лат. *cinerarium* — попелястий. УКР: те саме що і LAT. Коментар: внутрішньовидова система *D. cinerarium* прийнята за однією з наших праць [Zamoroка 2022c] з трьох підвидів:
- Підвид Музичка попелястий звичайний* — *Dorcadion cinerarium cinerarium* (Fabricius, 1787). Етимологія: див. *D. cinerarium*.
- Підвид Музичка попелястий пантикапейський* — *Dorcadion cinerarium panticapaeum* Plavilstshikov, 1951. LAT: гр. *Παντικάπαιον* — на честь давньогрецького міста Пантикапей (тепер Керч) у східному Криму. УКР: те саме що і LAT.
- Підвид Музичка попелястий Перудів* — *Dorcadion cinerarium perroudi* Pic, 1942. LAT: лат. *perroudi* — на честь французького натураліста XIX століття Бенуа-Філібера Перуда (Benoît-Philibert Perroud). УКР: те саме що і LAT.
- Вид Музичка уловлений* — *Dorcadion decipiens* Germar, 1824. LAT: лат. *decipiens* — уловлений. УКР: те саме що і LAT.
- Вид Музичка вишуканий* — *Dorcadion elegans* Kraatz, 1873. LAT: лат. *elegans* — вишуканий. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: вусач-коренеїд елегантний [Godlevska *et al.* 2010].
- Вид Музичка хрещатий — *Dorcadion equestre* (Laxmann, 1770). LAT: лат. *equestre* — конячий, кінський, кавалерійський. УКР: від *хрест* — білий візерунок надкриль жуків нагадує хрест. Інші вернакулярні назви: хрестник [Verkhratskyi 1906], дячок хрещатий, хрестник [Schoholiv 1920; 1928], музичка хрещатий [Schoholiv 1928], вусач земляний хрестоносець [Barteniev 2009], вусач-коренеїд хрестоносець [Red Data Book... 2009; Godlevska *et al.* 2010]⁵, музичка хрещатий [Zamoroка 2022b].
- Вид Музичка оксамитовий — *Dorcadion holosericeum* Krynicki, 1832. LAT: лат. *holoserica* — оксамит. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: музичка [Verkhratskyi 1864; 1906], кобалька [Verkhratskyi 1906], дячок шовковий, кабалка, музика, дідунь [Schoholiv 1920; 1928], музичка шовковий [Schoholiv 1928]. Коментар: оскільки видова назва *шовковий* закріплена за *Dorcadion sericatum*, тому за *D. holosericeum* закріплюємо назву *оксамитовий*, що також відповідає науковій назві.
- Вид Музичка суперечливий* — *Dorcadion litigiosum* Ganglbauer, 1883. LAT: лат. *litigiosum* — суперечливий. УКР: те саме що і LAT.
- Вид Музичка підкавказький* — *Dorcadion ciscaucasicum* Jakovlev, 1899. LAT: лат. *ciscaucasicum* — підкавказький. УКР: те саме що і LAT.
- Підвид Музичка підкавказький Мокжецького — *Dorcadion ciscaucasicum mokrzeckii* Jakovlev, 1902. LAT: лат. *mokrzeckii* — на честь польського ентомолога Зигмунда Атанази Мокжецького (Zygmunt Atanazy Mokrzecki). УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: вусач-коренеїд Мокжецького [Red Data Book..., 2009; Godlevska *et al.* 2010]⁶, музичка підкавказький Мокжецького [Zamoroка 2022b].
- Вид Музичка піший* — *Dorcadion pedestre* Poda 1761. LAT: лат. *pedester* — піхотинець, пішохід. УКР: те саме що і LAT.

⁵ Див. попер. прим.

⁶ Див. попер. прим.

Вид Музичка крихітний* — *Dorcadion pusillum* Kuester, 1847. LAT: лат. *pusillum* — дуже малий, крихітний. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: Вусач-коренеїд малий [Godlevska et al. 2010].

Вид Музичка Скополіїв* — *Dorcadion scopolii* (Herbst, 1784). LAT: лат. *scopolii* — на честь натураліста XVIII ст. Джованні Антоніо Скополі (Giovanni Antonio Scopoli). УКР: те саме що і LAT.

Вид Музичка шовковий* — *Dorcadion sericatum* Sahlberg, 1823. LAT: лат. *sericatus* — шовковий. УКР: те саме що і LAT.

Вид Музичка кримський* — *Dorcadion tauricum* Waltl, 1838. LAT: гр. *Ταυρικῆ* — Крим. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: Вусач-коренеїд таврійський [Godlevska et al. 2010].

Триба Скрипунцеві* — *Tetraopini Thomson, 1860*

LAT: гр. *τέτρα+ώψ* — чотири ока. УКР: від *скрипун* — жук родини скрипунових. Типовий рід Скрипунець* (*Tetraopes* Dalman in Schönherr, 1817) у фауні України відсутній.

Рід Скрипунчик — *Tetrops* Kirby, 1826. LAT: гр. *τέτρα+ώψ* — чотири ока. УКР: від *скрипун* — жук родини скрипунових. Інші вернакулярні назви: скрипунчик [Markevych & Tatarko 1983].

Вид Скрипунчик жовтоногий — *Tetrops gilvipes* (Faldermann, 1837). LAT: лат. *gilvus+pes* — жовта нога. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: скрипунчик жовтоногий [Markevych & Tatarko 1983].

Підвид Скрипунчик жовтоногий Адельбаверів* — *Tetrops gilvipes adlbaueri* Lazarev, 2012. LAT: лат. *adlbaueri* — на честь австрійського ентомолога XX–XXI століть Карла Адльбавера (Karl Adlbauer). УКР: те саме що і LAT.

Підвид Скрипунчик жовтоногий Єфетова* — *Tetrops gilvipes efetovi* Lazarev, 2012. LAT: лат. *efetovi* — на честь українського ентомолога Костянтина Єфетова.

Вид Скрипунчик Петерків* — *Tetrops peterkai* Skořepa, 2020. LAT: лат. *peterkai* — на честь чеського ентомолога Томаша Петерки (Tomáš Peterka). УКР: те саме що і LAT.

Вид Скрипунчик фруктовий — *Tetrops praeustus* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *praeustus* — з опаленим кінчиком (тут у розумінні надкриль). УКР: від *фрукт* — жуки розмножуються і живляться на фруктових деревах. Інші вернакулярні назви: скрипун [Zdun 1961], вусачик фруктовий [Zahajkevych 1963; Kravchenko & Kravchenko 2009], скрипунчик фруктовий [Markevych & Tatarko 1983].

Вид Скрипунчик Старків* — *Tetrops starki* Chevrolat, 1859. LAT: лат. *starki* — на честь натураліста XIX століття Джозефа Старка (Josef Stark). УКР: те саме що і LAT.

Триба Скрипальцеві* — *Saperdini Mulsant, 1839*

Етимологія: див. *Saperda*.

Рід Скрипаль — *Saperda* Fabricius, 1775. LAT: гр. *σᾰπέρδης* — риба, окунь, солена риба. УКР: від *скрипінти* — упіймані жуки видають скрипучі звуки. Інші вернакулярні назви: обляк [Verkhratskyi 1869; Schoholiv 1920; 1928], скрипаль, скрипун великий [Schoholiv 1928]. Коментар: родова назва *обляк* закріплена за *Stenostola*.

Вид Скрипаль тополевий — *Saperda carcharias* (Linnaeus, 1758). LAT: гр. *καρχαρίας* — акула. УКР: від *тополя* — личинки заселяють стовбури тополь і осик. Інші вернакулярні назви: обляк тополевий, обляк тополяк [Verkhratskyi 1869; Schoholiv 1920], скрипаль тополевий, обляк тополевий [Schoholiv 1928], скрипун осиковий великий [Zahajkevych 1958], вусач тополевий [Barteniev 2009], вусач тополевий великий [Kravchenko & Kravchenko 2009].

Вид Скрипаль восьмикрапковий* — *Saperda octopunctata* (Scopoli, 1772). LAT: лат. *octo+puncta* — вісім крапок. УКР: те саме що і LAT.

Вид Скрипаль окатий — *Saperda perforata* (Pallas, 1773). LAT: лат. *perforo* — дірявити. УКР: від *око* — чорні плями на надкриллях нагадують окремі вічка. Інші назви: вусач очкастий [Barteniev 2009], скрипун очкастий [Kravchenko & Kravchenko 2009; Godlevska et al. 2010].

- Вид Скрипаль осиковий — *Saperda populnea* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *populus* — осика, тополя, народ. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: обляк осичний; обляк осичняк [Verkhratskyi 1869; Schoholiv 1920; 1928], скрипаль осиковий, [Schoholiv 1928], скрипун осиковий малий [Zahajkevych 1958], скрипун малий осиковий [Barteniev 2009; Kravchenko & Kravchenko 2009].
- Вид Скрипаль в'язовий* — *Saperda punctata* (Linnaeus, 1767). LAT: лат. *puncta* — крапка. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: скрипун ільмовий [Godlevska et al. 2010].
- Вид Скрипаль мармуровий — *Saperda scalaris* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *scala* — драбина. УКР: від *мармур* — забарвленням нагадує мармур. Інші вернакулярні назви: скрипун мармуровий [Zahajkevych 1958; Kravchenko & Kravchenko 2009], мармуровий скрипун [Zahajkevych 1959; Barteniev 2009].
- Вид Скрипаль подібний* — *Saperda similis* (Laicharting, 1784). LAT: лат. *similis* — подібний, схожий. УКР: те саме що і LAT.
- Рід Обляк*** — *Stenostola* Dejean, 1835. LAT: στενός+στολή — вузький одяг. УКР: від *обляк* (циліндричний) — тіло має циліндричну форму.
- Вид Обляк невиразний* — *Stenostola dubia* (Laicharting, 1784). LAT: лат. *dubius* — непевний, невиразний, незрозумілий. УКР: те саме що і LAT.
- Вид Обляк лискучий* — *Stenostola ferrea* (Schrank, 1776). LAT: лат. *ferreus* — залізний. УКР: від *лиск* — тіло має металічний полиск.
- Рід Крушинниця*** — *Menesia* Mulsant, 1856. LAT: Наукова етимологія роду не відома. Mulsant [1863], виокремлюючи новий рід, не вказав походження його назви. УКР: від *крушина* — личинки розвиваються у деревині крушини.
- Вид Крушинниця двокрапкова — *Menesia bipunctata* (Zoubkoff, 1829). LAT: лат. *bi+punctatus* — двоцятковий. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: вусачик двокрапковий [Kravchenko & Kravchenko 2009].
- Рід Прутяник*** — *Oberea* Dejean, 1835. LAT: лат. *oberro* — вештатись, вагатись, базікати. УКР: від *прут* — личинки заселяють довгі тонкі пруту верби, ліщини, жимолості, молочаю та ін. Інші вернакулярні назви: вусань [Schoholiv 1928].
- Вид Прутяник червоноголовий* — *Oberea erythrocephala* (Schrank, 1776). LAT: гр. ἐρυθρόν+κέφαλος — червона голова. УКР: те саме що і LAT.
- Вид Прутяник молочаєвий* — *Oberea euphorbiae* (Germar, 1813). LAT: лат. *euphorbiae* — молочаєвий. УКР: те саме що і LAT.
- Вид Прутяник ліщиновий — *Oberea linearis* (Linnaeus, 1761). LAT: лат. *linearis* — лінійний. УКР: від *ліщина* — личинки заселяють ліщинові пруту. Інші вернакулярні назви: вусань ліщиновий [Schoholiv 1928], вусач ліщиновий чорний [Barteniev 2009].
- Вид Прутяник моравський* — *Oberea histrionis* Pic, 1917. LAT: лат. *histrion* — блазень. УКР: від *Моравія* — вид повторно був описаний з Моравії, Чехія.
- Вид Прутяник вербовий — *Oberea oculata* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *oculata* — оката. УКР: від *верба* — личинки заселяють тонкі вербові пруту. Інші вернакулярні назви: вусань червоногрудий [Schoholiv 1928], червоногрудий вербовий вусач [Barteniev 2009], вусач червоногрудий вербовий [Kravchenko & Kravchenko 2009].
- Вид Прутяник жимолостевий* — *Oberea pupillata* (Gyllenhal, 1817). LAT: лат. *pupilla* — цятка. УКР: від *жимолость* — личинки заселяють пруту жимолості.
- Рід Назіллячка** — *Oxyilia* Mulsant, 1862. LAT: гр. ὄξυς — гострий, швидкий, яскравий, різкий. УКР: від *на зіллі* — імаго трапляються на стеблах трав'янистих рослин. Інші вернакулярні назви: назіляк [Schoholiv 1920; 1928; Markevych & Tatarko 1983], фітоєція [Markevych & Tatarko 1983].
- Вид Назіллячка срібна* — *Oxyilia argentata* (Menetries, 1832). LAT: лат. *argentata* — срібна. УКР: те саме що і LAT.

- Рід Стеблівниця*** — *Phytoecia* Dejean, 1835. LAT: гр. *φυτόν+οικέω* — та, що живе у стеблі трав'яної рослини. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: назіляк [Schoholiv 1920; 1928; Markevych & Tatarko 1983], фітоєція [Markevych & Tatarko 1983].
- Вид Стеблівниця бутнева* — *Phytoecia affinis* (Harrer 1784). LAT: лат. *affinis* — схожий, подібний. УКР: від *бутень* — личинки заселяють стебла бутню запашного (*Chaerophyllum aromaticum* L.).
- Вид Стеблівниця живокостева* — *Phytoecia caerulescens* (Scopoli, 1763). LAT: лат. *caerulescens* — блакитнувата. УКР: від *живокіст* — личинки заселяють стебла рослин з родини шорстколистих (Boraginaceae).
- Вид Стеблівниця капустиана* — *Phytoecia caerulea* (Scopoli, 1772). LAT: лат. *caerulea* — лазурова, блакитна. УКР: від *капуста* — личинки заселяють стебла рослин з родини капустяних (Brassicaceae). Інші вернакулярні назви: фітоєція хрестоцвітна [Markevych & Tatarko 1983].
- Вид Стеблівниця пастернакова* — *Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758). LAT: лат. *cylindrica* — циліндрична. УКР: від *пастернак* — личинки заселяють стебла рослин з родини окружкових (Apiaceae).
- Вид Стеблівниця Фальдерманова* — *Phytoecia faldermanni* (Faldermann, 1837). LAT: лат. *faldermanni* — на честь німецького натураліста XIX століття Франца Фальдермана (Franz Faldermann). УКР: те саме що і LAT.
- Вид Стеблівниця шавлієва* — *Phytoecia hirsutula* (Frölich, 1793). LAT: лат. *hirsutula* — волохата. УКР: від *шавлія* — личинки заселяють стебла шавлії (*Salvia* L.).
- Вид Стеблівниця бедринцева* — *Phytoecia ictERICA* (Schaller, 1783). LAT: гр. *ίκτηρικός* — жовчний. УКР: від *бедринець* — личинки заселяють стебла рослин з родини окружкових (Apiaceae).
- Вид Стеблівниця деревієва* — *Phytoecia millefolii* (Adams, 1817). LAT: лат. *millefolii* — деревієва. УКР: те саме що і LAT.
- Вид Стеблівниця горобцівкова* — *Phytoecia molybdaena* (Dalman, 1817). LAT: гр. *μολύβδαινα* — свинцева. УКР: від *горобцівець* — личинки заселяють стебла горобцівця (*Lithospermum* L.).
- Вид Стеблівниця полинова* — *Phytoecia nigricornis* (Fabricius, 1781). LAT: лат. *niger+cornu* — чорний ріг. УКР: від *полін* — личинки заселяють стебла полину (*Artemisia* L.).
- Вид Стеблівниця празеленева* — *Phytoecia praetextata* (Steven, 1817). LAT: лат. *praetextata* — одягнена в тогу, молода. УКР: від *празелень* — личинки заселяють стебла празелені звичайної (*Lapsana communis* L.).
- Вид Стеблівниця воловоока* — *Phytoecia pustulata* (Schrank 1776). LAT: лат. *pustulata* — пухирчаста. УКР: від *волове око* (айстра) — личинки заселяють стебла рослин родини айстрових (Asteraceae). Інші вернакулярні назви: фітоуція пustuлата [Kravchenko & Kravchenko 2009].
- Вид Стеблівниця жабрицева* — *Phytoecia rubropunctata* Goeze 1777. LAT: лат. *rubrum+puncta* — червона цятка. УКР: від *жабриця* — личинки заселяють стебла жабриці (*Seseli* L.) і деяких інших рослин з родини окружкових (Apiaceae).
- Вид Стеблівниця кучерявцева* — *Phytoecia argus* (Frölich, 1793). LAT: гр. *Ἄργος* — Аргос, персонаж давньогрецьких мітів, стокий (всевидючий) син Іо й Арестора (тут у розумінні численних чорних плям на голові і передньоспинці жуків, які нагадують очі). УКР: від *кучерявець* — личинки заселяють стебла кучерявця (*Trinia* Hoffm.).
- Вид Стеблівниця різаква* — *Phytoecia scutellata* (Fabricius, 1792). LAT: лат. *scutellata* — блюдцеподібна. УКР: від *різак* — личинки заселяють стебла різака (*Falcaria* Fabr.).
- Вид Стеблівниця тигрова — *Phytoecia tigrina* (Mulsant, 1851). LAT: лат. *tigrina* — смугаста, тигрова. УКР: те саме що і LAT. Інші вернакулярні назви: стеблівниця тигрова [Zamorka 2022b]⁷.

⁷ Див. попер. прим.

Вид Стеблівниця восковицева* — *Phytoecia uncinata* (Redtenbacher, 1842). LAT: лат. *uncinata* — гачкувата. УКР: від *восковиця* — личинки заселяють стебла восковиці малої (*Cerintho minor* L.). Вид Стеблівниця морквяна — *Phytoecia virgula* (Charpentier, 1825). LAT: лат. *virgula* — стеблинка. УКР: від *морква* — личинки заселяють стебла моркви дикої (*Daucus carota* L.) та деяких інших рослин з родини окружкових (Ariaceae).

Обговорення

Дебелякові у фавні України відзначаються найвищим видовим розмаїттям з-поміж усіх скрипунових жуків [Zamoroka 2022c]. Відповідно й цікавість мешканців до цих комах є значно вищою, ніж до їх родичів. Прикладом такої цікавості можуть бути результати частоти спостережень окремих видів на ресурсі з біорізноманіття iNaturalist, яка є непропорційна до супроводу українськими назвами. Із п'яти видів дебелякових (*A. villosviridescens*, *D. holosericeum*, *L. textor*, *M. galloprovincialis*, *D. fulvum*) з найбільшою кількістю спостережень лише для одного — *L. textor* наведено українську назву — вусач-товстун вербовий. Тоді як для решти — англійські, а для *D. holosericeum* — лише латинь.

Наведений вище приклад є відображенням дуже складної історичної ретроспективи розвитку української національної номенклатури загалом і скрипунових зокрема [Zamoroka 2022a]. І у першу чергу це тривалий період зросійщення і пов'язаного з ним негативного добору саме в українському секторі біологічної термінології і номенклатури [Ponomariv 2002; Sokol 2010; Vakulenko 2015]. Наш аналіз наявності й доступності українських назв дебелякових є лише секторальним підтвердженням глобальної проблематики.

На нашу думку, сучасна проблема української номенклатури (і біологічної термінології назагал) полягає не в наявності якихось перешкод для її відродження чи широкого впровадження, а у відсутності природних носіїв. Підтвердженням цього є виявлений нами колосальний розрив у застосування українських назв для дебелякових, які використовувались на початку ХХ і застосовуються на теперішній час у ХХІ столітті. Зокрема, порівняння класичних праць Щоголіва [Schoholiv 1920; 1928] і недавніх Бартенєва [Barteniev 2009], демонструє кардинальну розбіжність у застосуванні українських назв для дебелякових і на загал для скрипунових. Наприклад, для *A. aedilis* Щоголів наводить назву прутіус трачий, а Бартенєв — вусач сірий довговусий; для *L. textor*: дебеляк звичайний проти вусач вербовий корневий (орфографію збережено); для *D. carinatum*: музичка пашенний проти вусач хлібний і т. ін. Якщо джерелом назв для Щоголіва слугували праці Верхратського [Verkhratskyi 1864, 1869, 1872, 1906], власні розробки і збірки народних назв, то Бартенєв послуговувався російською вернакулярною номенклатурою, роблячи дослівні переклади на українську. Слід відмітити, що Бартенєв [Barteniev 2009] навів лише 16 назв дебелякових українською мовою. Однак затребуваність української вернакулярної номенклатури залишилась, тому Кравченко дослівно переклав українською ту частину з них, якої бракувало власне для його праці [Kravchenko & Kravchenko 2009].

Загалом раніше існувало лише 40 українських вернакулярних назв на позначення видів дебелякових. Це складало майже 39 % від усіх видів наявних у фавні України. Детальний аналіз цих назв показав, що половинна з них є непридатними для вжитку у якості української номенклатури, оскільки частина з них є росіянізмами, частина — латинізмами, а більшість — небіномінальні. Найбільш давні і найбільш вдалі назви для дебелякових, відомі з літературних джерел, нами були збережені і кодифіковані. Для решти таксонів ми запропонували асоціативні найменування або адаптовані переклади українською мовою наукових назв.

Підсумовуючи хочемо підкреслити, що застосування уніфікованої української національної номенклатури матиме позитивний вплив на розвиток як українського сектору глобальної таксономії і номенклатури, так освітнього і виховного вимірів нашого соціуму. Використання українських назв у літературних джерелах, освітніх матеріалах, базах даних, електронних ресурсах глобальної мережі, сприятимуть утвердженню української ідентичності у грядущих поколіннях.

Подяки

Дослідження не забезпечувалося спеціальним фінансуванням.

References

- Barteniev, A. F. 2009. *The longhorn beetles of Eastern Ukraine and Crimea*. V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, 1–418. [In Russian]
- Biliavskiy, Yu. V. 2012. Black soil longhorn beetle (*Dorcadion carinatum* Pall.) in in corn crops. *Scientific Progress & Innovations*, 2: 54–56. [In Ukrainian] <https://doi.org/10.31210/visnyk2012.02.11>
- Gamayunova, S. G., O. N. Kukina, L. V. Novak. 2008. *Mesosa curculionoides* L. (Coleoptera, Cerambycidae) as typical xylobiont in the Kharkov. *Quarantine and Plant Protection*, 113: 274–281. [In Ukrainian]
- Godlevska, O., I. Parnikoza, V. Rizun, H. Fesenko, Y. Kutsokon, [et al.]. 2010. *Fauna of Ukraine: conservation categories. Reference book*. Godlevska, O. & Fesenko, H. (eds), the 2nd edition. Kyiv, 1–50. [In Ukrainian]
- International Code of Zoological Nomenclature. Forth edition. Adopted by the International Union of Biological Sciences*. In: Nekrutenko, Yu. (ed.). Translation from English and French. Kyiv, 2003, 1–175. [In Ukrainian]
- Kravchenko, O. M., S. O. Kravchenko. 2009. The Study of the Coleopteroid Insects (Coleoptera and Cerambycidae) of the Shats'k National Nature Park and its Neighbouring Territories. *Proceedings of Lesia Ukrainka Volyn National University*, 2: 135–143. [In Ukrainian]
- Markevych, O. P., K. I. Tataro. 1983. *Russian-Ukrainian-Latin zoological glossary. Terminology and nomenclature*. Naukova Dumka, Kyiv, 1–410. [In Ukrainian]
- Mulsant, É. 1856. Description d'une nouvelle espèce de Longicorne constituant un nouveau genre dans cette tribu de Coléoptères. *Annales de la Société Linnéenne de Lyon (nouvelle série)* 3: 157–159.
- Nekrutenko, Yu. 2003. *Introduction to Ukrainian translation of International Code of Zoological Nomenclature. The fourth edition*. Kyiv, IX–XXV. [In Ukrainian]
- Ponomariv, O. 2002. Returning to national foundations in Ukrainian terminology. *Problems of Ukrainian Terminology*, 453: 14–16. [In Ukrainian]
- Red Book of Ukraine. Animal World*. A. I. Akimov (ed.). Hlobalkonsal'tynh, Kyiv, 2009, 1–624. [In Ukrainian]
- Red Data Book of USSR: Rare and Endangered Animal Species of Animals and Plants*. In: A. M. Borodin, A. G. Bannikov, V. E. Sokolov et al. (eds). 2d edition. Lasnaya Promyshlennost, Moskow, 1984, 1–480. [In Russian]
- Schoholiv, I. 1920. *Glossary of Ukrainian entomological nomenclature (project)*. Published by Ukrainian Scientific Society, Kyiv, 1–80. [In Ukrainian]
- Schoholiv, I. 1928. *Glossary of zoological nomenclature. Part III. Names of Invertebrate Animals. Evertabrata. (project). Insects*. The State Publishing House of Ukraine, Kyiv, 1–114. [In Ukrainian]
- Sokol, I. 2010. Familiar strangers: nabohastyko, nekhar and strybka... to the question of evolution of the Ukrainian zoological vernacular nomenclature and terminology. [Znayomi neznyayomtsi: nabohastyko, nekhar, ta strybka... do pytannia evolutsii, ukraïnskoi zoolohichnoi nomenklatury y terminolohii]. *Ukrainian language and literature in the secondary schools, gymnasiums, lyceums and collegiums*, 1: 125–127. [In Ukrainian]
- Vakulenko, M. O. 2015. *Ukrainian terminology: the complex linguistic analysis*. [Ukrainska terminolohia: kompleksnyi lnhvystychnyi analiz]. Foliant, Ivano-Frankivsk, 1–361. [In Ukrainian]
- Verkhratskyi, I. 1864. *Beginnings of vrnakular nomenclature and terminology and note on tarantula* [Pochatky do ulozhennia nomenklatury i terminolohiy pryrodopysnoi, narodnoi y zamitka o voloskim-pavuku]. In Poremba M.F. Publish House, Lviv, 1–18. [In Ukrainian]
- Verkhratskyi, I. 1869. *Beginnings of Vernacular Nomenclature and Terminology*. In Stavropyhyiskiy Institute publish house, Lviv, 3d ed., 1–23. [In Ukrainian]
- Verkhratskyi, I. 1872. *Beginnings of vrnakular nomenclature and terminology*. In Stavropyhyiskiy Institute publish house, Lviv, 4th ed., 1–23. [In Ukrainian]
- Verkhratskyi, I. 1906. *Zoology for Junior High School Classes*. 3d Edition, Lviv, 1–204. [In Ukrainian]
- Zahajkevych, I. K. 1958. *Pest insects of trees and shrubs in the western regions of Ukraine*. Academy of Science of Ukraine, Kyiv, 1–132. [In Ukrainian]
- Zahajkevych, I. K. 1959. To the knowledge of the forest pest insects' trophic connections. *Proceedings of Scientific Museum of Natural History of Academy of Science of Ukraine*, 7: 78–83. [In Ukrainian]
- Zahajkevych, I. K. 1961. To the knowledge of the longhorn beetles (Coleoptera, Cerambyciae) of Ukraine. *Proceedings of Scientific Museum of Natural History of Academy of Science of Ukraine*, 9: 52–59. [In Ukrainian]
- Zahajkevych, I. K. 1963. To the knowledge of *Tetrops praeusta* in Ukraine. *Recent and Past Fauna of the Western Regions of Ukraine*. Published by Academy of science of Ukraine, Kyiv, 40–43. [In Ukrainian]
- Zamoroka, A. M. 2019. A new subspecies of *Dorcadion fulvum* (Scopoli, 1763) (Coleoptera: Cerambycidae) from western Ukraine. *Polish Journal of Entomology*, 88 (4): 363–378. <https://doi.org/10.2478/pjen-2019-0024>
- Zamoroka, A. M. 2022a. Proposals for unification and use of the Ukrainian national nomenclature for native and exotic species of the longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) in Ukraine. Part I: subfamilies Spondylidinae and Prioninae. *Proceedings of the State Natural History Museum*, 38: 207–218. [In Ukrainian] <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2022.38.207-218>

- Zamoroka, A. M. 2022b. The longhorn beetles included to the IV edition of the Red Data Book of Ukraine — analysis. In: T. P. Yanyskyi *et al.* (eds). *Actual Problems of Entomofauna Studies of Western Region of Ukraine*. XVI Lviv entomological school, State Museum of Natural History of NASU, Lviv, 19–21. [In Ukrainian]
- Zamoroka, A. M. 2022c. The longhorn beetles (Coleoptera, Cerambycidae) of Ukraine: Results of two centuries of research. *Biosystem diversity*, Vol. **30** (1): 46–74. <https://doi.org/10.15421/012206>
- Zamoroka, A. M., O. V. Mykhailiuk-Zamoroka. 2022. Proposals for unification and use of the Ukrainian national nomenclature for native and exotic species of the longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) in Ukraine. Part II: subfamily Cerambycinae. *Proceedings of the State Natural History Museum*, **38**: 219–230. [In Ukrainian] <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2022.38.219-230>
- Zamoroka, A. 2023. New additions to the fauna of the longhorn beetles in Ukraine with a new record of rare, poorly known and invasive species. *Baltic Journal of Coleopterology*, **23** (2): 159–188. [https://doi.org/10.59893/bjc.23\(2\).002](https://doi.org/10.59893/bjc.23(2).002)
- Zamoroka, A. M., O. V. Mykhailiuk-Zamoroka. 2023. Proposals for unification and use of the Ukrainian national nomenclature for native and exotic species of the longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) in Ukraine. Part III: subfamily Lepturinae and Necydalinae. *Proceedings of the State Natural History Museum*, **39**: 161–170. [In Ukrainian] <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2022.38.219-230>
- Zdun, V. I. 1961. To the knowledge of the pest insect fauna on fruit trees in west Volyn. *Proceedings of Scientific Museum of Natural History of Academy of Science of Ukraine*, **9**: 45-51. [In Ukrainian]